

บทที่ 1

บทนำ

มูลเหตุจูงใจของการศึกษา

ซิเซโร (2535, น.11) กล่าวว่า ในประวัติศาสตร์นั้น คนไทยมาจากตอนใต้ของจีนหรืออาจจะกระจัดกระจายกันอยู่ที่คาบสมุทรอินโดจีน จากการขุดค้นทางโบราณคดีหลายแห่งพบว่า ประเทศไทยที่เราอาศัยอยู่ตอนนี้เคยมีคนไทยมีชีวิตอยู่เป็นพันๆ หมื่นๆ ปีมาแล้ว และปรากฏว่าประเทศไทยเคยรู้เรื่องเกี่ยวกับท้องฟ้าและดวงดาวมาอย่างดีแล้วไม่น้อยกว่าสี่พันปี การรู้จักดาราศาสตร์และเรื่องราวจักรวาลนี้เอง คนไทยจึงเริ่มนำมาใช้ทำนายทายทักในเรื่องธรรมชาติ เช่น ฝนตกฝนแล้ง โรคภัยไข้เจ็บ และการทำมาหากินอันเกี่ยวกับทางด้านการเกษตรกรรมหรือปรากฏการณ์จากทางการเปลี่ยนแปลงของท้องฟ้าและการโคจรของดวงดาว ด้านอาจารย์ภิญโญ พงศ์เจริญ นายกสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติได้กล่าวไว้ว่า จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดพบอารยธรรมบ้านเชียงที่มีอายุประมาณสี่พันถึงห้าพันปีมาแล้วนั้น ได้ค้นพบหลักฐานทางโหราศาสตร์มากมาย จึงสันนิษฐานได้ว่า คนไทยรู้จักเรื่องโหราศาสตร์มานานไม่ต่ำกว่าห้าพันปีมาแล้ว โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน ได้เข้ามาเป็นวิถีในการดำรงชีวิต (Way of Life) ของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณและมีการสืบทอดกันมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

หมอดู

ในสังคมไทยปัจจุบัน ถ้าจะพูดถึง “หมอดู” เชื่อว่าน้อยคนนักที่จะบอกว่าไม่รู้จัก และคงจะมีน้อยคนที่จะบอกว่า ไม่เคยไปหา “หมอดู” ยิ่งในสภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ คนตกงานจำนวนมากมายด้วยแล้ว สิ่งหนึ่งที่คนจำนวนมากเหล่านั้นอยากจะไปตามไปเรียกความเชื่อมั่นให้ตัวเอง ในยามไร้ที่พึ่งคงจะเป็น “หมอดู” นั่นเอง ในทางตรงกันข้ามมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่เชื่อถือและไม่เคยแม้แต่จะคิดจะไปหาหมอดู ทำนองว่าเป็นคนมั่นใจในตัวเองสูง คิดอย่างเดียวว่าจะอะไรจะเกิดก็ต้องเกิด ในยุคนี้หมอดูมีหลากหลายประเภทด้วยกัน ทั้งดูดวง ดูลายมือ ดูไฟ ดูกราฟ บางคนดูลายเท้าประกอบหน้าตาโหงวเฮ้ง บางคนไม่ถามอะไรเลยแค่ยื่นมือให้ดูก็ทายได้เป็นฉากๆ

ภิญโญ พงศ์เจริญ (2543, น.58) ได้ให้ความหมายของ “หมอดู” หมายถึง ผู้ที่พยากรณ์ชะตาชีวิต เหตุการณ์เกี่ยวกับชีวิต ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคตและความหวังของคนทั่วไป มีด้วยกัน

หลายสาขาอาชีพรูปแบบของการดูลายมือ เลขเจ็ดตัว เลขแปดตัว เลขสิบสองตัว ไฟปอก ไฟยิปซี ไฟฝรั่ง ลายเซ็น โหงวเฮ้ง ฮวงจุ้ย เลขศาสตร์ และอื่นๆ ทำนายชะตาชีวิตในด้านการงาน การเงิน ความรัก การเดินทาง การเสี่ยงโชค การศึกษา โชค-เคราะห์ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย การดูฤกษ์ยาม การตั้งชื่อบุคคลที่ไม่ใช่การดูดวงดาวทางโหราศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นหมอดูอาชีพหรือสมัครเล่นก็ตาม

ขณะที่ โหร หมายถึง ผู้เรียนวิชาโหราศาสตร์ โดยอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลัก อำนาจของดาวที่มีอิทธิพลต่อโลกมนุษย์ โหรเป็นผู้รู้กาลเวลาที่จะเกิดเหตุการณ์ดีร้ายแก่สรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาลฟ้าครอบ รวมทั้งชีวิตมนุษย์ เป็นผู้ให้ฤกษ์และพยากรณ์โชคชะตาราศีด้วย ดังนั้นโหรและหมอดูมีสิ่งที่เหมือนกันคือ การทำนายทายทัก แต่โหรใช้วิชาโหราศาสตร์ ส่วนหมอดูใช้วิชาพยากรณ์สาขาอื่นๆ ที่มีวิชาแห่งดาว ปัจจุบันโหรและหมอดูจะแยกกันไม่ค่อยออก คนส่วนมากจะรู้จักและนิยมเรียกหมอดูมากกว่าโหร เนื่องจากให้หมอดูดูกันเสียบ่อยๆ จนชินปาก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามลักษณะหน้าที่และพฤติกรรมก็พออนุมานได้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

ในสังคมไทย “หมอดู” เปรียบเสมือนจิตแพทย์คนหนึ่ง นอกจากคำทำนายทายทักแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาชีวิตของผู้ที่มารับการบริการอีกด้วย ที่สำคัญสังคมเรามีปัญหามากมาย ทุกคนล้วนแต่มีความเครียด ไม่ปัญหาเศรษฐกิจก็ปัญหาครอบครัว ปัญหาที่ทำงาน มันทุกข์ไปหมด ศีลธรรมของคนสมัยนี้ก็เสื่อมโทรม หมอดูจะทำหน้าที่ผ่อนคลายความเครียดให้คนในสังคม(सानิต ศิริวิศิษฐ์กุล, 2547, น.20-21) จริงๆ แล้วคนไทยมีความเจ็บป่วยทางจิตอยู่มาก แต่ก็ไม่ยอมไปรักษาเพราะมีค่านิยมความเชื่อที่คนทั่วไปหาจิตแพทย์คือคนบ้า การไปหาจิตแพทย์เป็นเรื่องน่าอับอาย คนที่ไม่สบายใจจึงนิยมไปหาพระและหมอดูมากกว่าจะไปพบจิตแพทย์เหมือนกับสังคมตะวันตก คนไทยจะไปหาจิตแพทย์ก็ต่อเมื่อการรับรู้ทางจิตนั้นผิดเพี้ยน พุดง่าย ๆ ก็คือบ้าแล้วค่อยเข้าโรงพยาบาล ดังนั้นผู้ที่เป็หมอดูนอกจากจะมีความรู้ความสามารถในการท่องจำกฎเกณฑ์การพยากรณ์แล้ว ยังต้องมีทักษะในการสื่อสารทั้งทางท่าทางที่ดูเป็นมิตร และมีคำพูดถ้อยคำที่มีความเหมาะสมอีกด้วย เรียกว่าหมอดูนั้นจะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เลยทีเดียว

วรรคศีลธรรมของสมเด็จพระญาณสังวร กล่าวไว้ว่า ในยามนี้ผู้คนกำลังมีจิตใจวุ่นวาย เดือดร้อนเศร้าหมองมาก ด้วยเกิดวิกฤตอย่างรุนแรงนั้น พวกท่านผู้เป็นโหรหรือหมอดูทั้งหลายมีความหมายอย่างมากแก่จิตใจเขาเหล่านั้น คำพูดของท่านเป็นที่พึ่งทางจิตใจที่พวกเขาปรารถนานั้นหมายความว่าถ้าท่านพูดดีก็จะสามารถให้กำลังใจใครๆ ได้ ช่วยให้คลายทุกข์คลายร้อนได้ แม้เพียงชั่วคราวก็ยังดี ยิ่งเป็นคำพยากรณ์ คำทำนายทายทัก ก็จะมีอิมความหมายเป็นพิเศษ

เรียกว่าท่านผู้เป็นโหร เป็นหมอดูทั้งหลายมีโอกาสที่จะทำบุญมากมายยิ่งกว่าใครอื่น หมอดูจะเป็นที่ปรึกษาที่ได้รับความไว้วางใจจากคนทุกฐานะก็ว่าได้ เพราะฉะนั้นขอให้ท่านทั้งหลายสำนึกในเกียรติที่ได้รับ ทำหน้าที่อันมีเกียรติให้เต็มที่ ตั้งเมตตาไว้ในจิตให้กว้างขวางให้เต็มด้วยความสามารถแห่งกำลังจิต แล้วแผ่ออกไปช่วยประดับประดาผู้กระตือรือร้นจากภัยเศรษฐกิจที่กำลังเดือนร้อนจนอยู่ไม่ติด ต้องมาเสียเงินเสียทองให้จนยิ่งขึ้น คงด้วยว่าจะได้รับข่าวดีที่จะคลี่คลายปัญหาชีวิต ที่จะให้ความหวังให้เป็นแสงสว่างในความมืดที่ห่อหม่อมลุ่มชีวิตอยู่ (<http://www.horathai.com>. 29/12/48)

อาจารย์ฉวีวรรณ สัตยธรรม กล่าวว่า คนที่มีทุกข์มักจะไปหาหมอดู ตามธรรมชาติที่แสวงหาการช่วยตนเองเพื่อให้เกิดความสบายใจโดยใช้กลไกทางจิต(Mental Mechanism) หรือใช้วิธีเผชิญปัญหา(Coping Mechanism) ซึ่งมีพฤติกรรมต่างกัน และหมอดูก็มีทั้งให้คำแนะนำให้โทษ การให้คำแนะนำถึง การช่วยให้สุขภาพจิตของลูกค้า(Client)ดีขึ้น เพราะช่วยให้ผู้มีความทุกข์ได้ระบายความรู้สึกนึกคิดที่มีอยู่ขณะนั้นออกมา และมักจะบอกในทางที่ดี มีความหวังซึ่งก็เป็นส่วนช่วยให้คนมีความหวัง เพราะการที่คนมีความหวังก็จะทำให้จิตใจสงบเยือกเย็น(Calm and Cool) ขึ้นได้ เมื่อบุคคลมีสมาธิทำให้เกิดปัญญา ดังนั้น คนเราเกิดปัญญาก็มองเห็นช่องทางที่จะแก้ไข ปัญหาหรือความทุกข์ต่างๆที่มีในทางที่ถูกต้อง คือหาเหตุแห่งทุกข์ แก่ที่เหตุแห่งทุกข์นั้น และหากหมอดูมีคุณธรรมก็ยังสามารถชี้ทางนำทางให้รู้จักภัย รอคอย ไม่จองเวรจองกรรม และให้กำลังใจเพื่อรักษาสุขภาพจิตใจของผู้มาได้ หมอดูให้โทษ หมายถึง ชี้แนะหรือนำทางในทางผิดๆ เก็บค่าดูราคาแพงมากโดยสร้างทุกข์ให้คนดูเพิ่มขึ้น แต่นั่นไม่ใช่ความผิดของหมอดู เป็นความผิดของคนดูเองที่ไม่แยกแยะ หรือการทำนายทายทักก่อให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นมากกว่าจะช่วยแก้ปัญหาหรือการเรียกร้องเงินทองที่ต้องทำพิธีต่างๆอยู่ที่สติปัญญาของผู้ดูและกำลังใจทรัพย์ของผู้ดูมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามการหาหมอดูไม่ใช่จะช่วยแก้ปัญหาให้เราได้ทุกเรื่อง หรือทำให้ปัญหาของเราหมดไปได้จริงทุกเรื่อง แต่สามารถช่วยให้เรามีกำลังใจมีความเข้มแข็ง มีสติ มีปัญญาคิดหาทางแก้ไข และสิ่งหนึ่งคือ "อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด" What ever will be will be เพราะพรหมลิขิตที่วางแนวทางให้ต้องเป็นไป แต่สิ่งที่เราจะฝืนหรือปรับเปลี่ยนพรหมลิขิตนั้นคือตัวเราเอง

สาเหตุของความสนใจ สาเหตุของการสนใจวิชาโหราศาสตร์และการมาเป็นหมอดูนั้นมีอยู่หลายอย่างแตกต่างกันไป บางคนเพราะความสนใจ บางคนเพราะไปดูหมอดูเขาทายถูกจึงอยากรู้เองบ้าง บางคนเพราะความตกต่ำในชีวิตทำให้นึกถึงโชคละตา บางคนก็เรียนเป็นงานอดิเรกในยามว่างเพราะชอบ (จรัญ พิกุล, 2531, น.4) แต่สำหรับอาจารย์ชินสุ ไรจน์ศตพงษ์ (2538, น.1) นั้น ท่านกล่าวว่า "ข้าพเจ้าเริ่มสนใจวิชาโหราศาสตร์ เมื่อประสบกับเหตุการณ์ที่

สะท้อนใจอย่างมากในชีวิต การที่ต้องสูญเสียหมดทุกอย่าง สามีสุดที่รัก กิจการที่ดำเนินมาอย่างรุ่งโรจน์ต้องเดินทางออกจากประเทศไทยที่รัก ทั้งๆ ที่ไม่เคยต้องการที่จะไปอยู่ที่แห่งใดในโลก ไปใช้ชีวิตอยู่ในประเทศอเมริกากับลูกๆ ที่ยังเล็ก ต้องอยู่กันอย่างชีวิตต้องสู้ทำได้ทั้งนั้นเพื่อ "ความอยู่รอด" อาจารย์ต้องเป็นทั้งพ่อและแม่ ต้องแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองในต่างแดน ท่านต้องสร้างพลังใจให้กับตนเองและลูก อยากรู้อนาคตจึงเลือกอ่านตำราพยากรณ์ต่างๆ พอท่านได้กลับมาเมืองไทยจึงตระเวนหาหมอดูและซื้อตำราต่างๆ ศึกษามากมาย จนพัฒนาความสนใจมาเป็นหมอดูและอาจารย์สอนในที่สุด

จรรยาบรรณโหร การจะพยากรณ์เหตุการณ์ต่างๆ ได้นั้น จะต้องมีการศึกษาอย่างเข้าใจ เป็นขั้นเป็นตอน มีการวิเคราะห์ การตีความ มีชั่วโมงของประสบการณ์มายาวนาน โหราศาสตร์ถือเป็นวิชาละเอียดซับซ้อน จะต้องใช้การสังเกตพิจารณากันจริง ๆ มิใช่เห็นตำราแล้วก็เข้าใจทันที เพราะภาษาของตำราโหราศาสตร์นั้นยากมากและกฎเกณฑ์มีมากซับซ้อน ยิ่งเมื่อก่อนไม่มีโรงเรียนเรียนกัน คำสอนก็เป็นคำเฉพาะบ้าง คำอรรถบ้าง คำโคลงบ้างฯ ซึ่งไม่อาจหาข้อความอ่านง่าย ๆ อ่านแล้วเข้าใจทีเดียวได้

ในวิชาชีพของโหรหรือหมอดูก็เหมือนกับอาชีพอื่นๆ ที่จะต้องมีจรรยาบรรณควบคุมบุคคลผู้ร่วมอาชีพ เพราะอาชีพหมอดูเป็นอาชีพที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจคนโดยทั่วไป ดังนั้น การพยากรณ์หากไม่มีมาตรฐานใดควบคุมย่อมจะก่อให้เกิดผลร้ายต่อสังคมได้ สำหรับระเบียบปฏิบัติหรือที่เรียกว่า จรรยาบรรณในการพยากรณ์ประการแรกคือ ห้ามทายว่าสามีภรรยาไม่ใช่เนื้อคู่กัน ทำไมเขาถึงห้าม เพราะการพยากรณ์หากเราทายว่าเขาเป็นเนื้อคู่กันแล้วเขาเกิดมีปัญหานักหนาสาหัสถึงขั้นต้องเลิกรา แต่เพราะเชื่อหมอดูเลยต้องอดทนและอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อชีวิตของเขา ทางตรงกันข้ามหากทายว่าเขาไม่ใช่เนื้อคู่กันจะทำให้เขามีอคติ บางทีปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ก็ตั้งหน้าตั้งตาคะเลิกันอย่างเดียว หมอดูควรมีวิธีเลี่ยงทางคำพูด เพราะหมอดูมีผลต่อการชี้นำทางความคิดของผู้มาดูล้วนๆ ประการที่สอง ห้ามทายว่าคนจะเสียชีวิต ชื่อนี้หลายคนอยากรู้ชีวิตของตนเองเพราะมีความวิตกกังวลกลัวว่าจะตาย บางคนกำลังป่วยหนักไม่มีกำลังใจ ขึ้นหมอดูไปทายว่าอายุไม่ยืน แทนที่จะอยู่ได้อีกหนึ่งปีอาจอยู่เพียงหนึ่งเดือนเท่านั้น เป็นบาปหนักหนา หมอดูไม่ควรเอาชีวิตคนมาทดสอบความแม่นยำ ไม่ควรทายแบบขวานผ่าซาก และประการสุดท้าย ห้ามทายว่าบุตรจะได้ฟังหรือไม่ เขาห้ามทาย การที่ไปทายว่าลูกคนนี้ได้ฟัง ลูกคนนั้นไม่ได้ฟัง เป็นสิ่งไม่สมควรไม่ถูกต้อง เพราะจะทำให้พ่อแม่เกิดความลำเอียง ส่งผลเสียไปยังลูกด้วย แทนที่เดิมเด็กเป็นคนกตัญญู พอหมอดู

หายไป คราวนี้ฟังไม่ได้จริงๆ เพราะเด็กรู้ว่าพ่อแม่ไม่รักเลยเกรงไม่เรียนหนังสือ ถือเป็นการทำบาปกับเด็ก สถาบันครอบครัวเป็นพื้นฐานของสังคมไทย หมอดูควรตระหนักถึงประเด็นนี้ด้วย

ประโยชน์จากการเป็นหมอดู “โหราศาสตร์” คือ วิชาว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลัก เป็นศาสตร์ที่ใช้ทำนายกาลล่วงหน้าหรือดูการล่วงหน้า ใช้สำหรับพยากรณ์ผลกระทบของมนุษย์โดยอาศัยดวงดาวเป็นเครื่องพยากรณ์ วิชาหมอดูจัดว่าเป็นบันไดขั้นต้นของวิชาโหราศาสตร์ ทั้งสองวิชาต่างก็ใช้ดวงดาวนพเคราะห์เป็นเครื่องวินิจฉัย หลักวิชาที่หมอดูใช้ได้แก่ ตำราเลข ๗ ตัว โดยอาศัย วัน เดือน ปี และยามเวลาเกิด โดยเทียบเข้ากับหลักการของดาวเคราะห์เป็นมูลฐานในการทำนาย ส่วนวิชาโหราศาสตร์มีการกำหนดท้องฟ้าเป็นจักรราศี โดยแบ่งออกเป็น ๑๒ ราศี แบ่งออกเป็น ๒๗ นักษัตร ๓๖ ตริยางค์ และ ๑๐๘ นวางค์ นอกจากนั้นยังมีตำรามหาทักษาพยากรณ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง หลักตำราโหราโบราณแทบทุกคัมภีร์ มักจะนำเอาหลักเกณฑ์ในมหาทักษาพยากรณ์ ไปประกอบกับหลักเกณฑ์ในวิชาโหราศาสตร์ ในวิชาโหราศาสตร์แบ่งจักรราศีออกเป็น ๑๒ ราศี แล้วจัดดาวพระเคราะห์เข้าครองประจำทุกราศี ที่เรียกว่า ภาستر และจัดให้ธาตุทั้งสี่ คือ ไฟ ดิน ลม น้ำ เข้าครองประจำทุกราศี กำหนดให้ดาวพระเคราะห์ ภาسترประจำราศีเข้าครองธาตุตามลักษณะธาตุที่ประจำราศีนั้น และทุกราศีก็กำหนดให้เป็นทิศต่าง ๆ ในวิชาหมอดูมีการแบ่งท้องฟ้าออกเป็นภูมิรัฐจักรพยากรณ์ มีดาวพระเคราะห์ ธาตุและทิศเข้าครองเหมือนหลักเกณฑ์ในวิชาโหราศาสตร์

(<http://www.mahamodo.com/modo/astrology/astrology1.htm>. 22/1/49)

วิทยาการทุกแขนงล้วนมีประโยชน์และโทษในตัวเองทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ของคน สำหรับการเป็นหมอดูนั้นมีประโยชน์ทั้งผู้เป็นเองและผู้มารับคำทำนาย ข้อแรก คือ สามารถเป็นแนวทางในการตัดสินใจให้กับตนเองและผู้อื่นได้ ถึงแม้ว่าคำพยากรณ์นั้นจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดก็ตาม อย่างน้อยก็ยังมีแนวทางตัวอย่างให้เดินให้ตัดสินใจไม่โดดเดี่ยวไร้ที่พึ่ง ข้อสองเป็นเครื่องมือเตือนภัยล่วงหน้าให้กับเราเพื่อความไม่ประมาท เช่น คำทำนายหักว่าจะเกิดอุบัติเหตุ เราก็ต้องขับรถด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น หากเกิดอะไรหนักจะได้เป็นเบาหรือไม่เกิดขึ้นเลย ข้อสามเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในสังคมไม่ให้วิตกกังวล อย่างสภาพสังคมปัจจุบันสังคมที่เอาแต่ผลประโยชน์ แ่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน รวมถึงความทันสมัยจากตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาไม่ขาดสาย ทำให้เกิดความขัดแย้งกันภายในของผู้คนในประเทศอันเป็นผลให้เกิดความเครียดเพิ่มขึ้นสูงมาก

จากการศึกษาวิจัยของรศ.ดร.สุภาวดี จันทวานิช(2534) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “การจัดช่วงชั้นทางสังคม : เกียรติภูมิของอาชีพต่างๆ ในสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า หมอดูเป็นหนึ่งใน

ในห้าอาชีพที่อยู่ในสถานภาพค่อนข้างต่ำ โดยทั้งห้าอาชีพที่มีเกียรติภูมิต่ำที่สุด ได้แก่หญิงบริการ กระเป๋ารถ โหระ-หมอดู ผู้ปฏิบัติงานอาชีพบริการอื่นๆ โดยเหตุผลของการให้เกียรติภูมิต่ำเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ความไร้เกียรติและการไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม การใช้แต่ร่างกายไม่ใช้ความรู้ การหลอกลวง คอรัปชั่นหรือรีดไถผู้อื่น ความไม่มั่นคงของอาชีพ รายได้ความไม่เป็นตัวของตัวเอง และความไม่เป็นประโยชน์กับความจำเป็นที่น่าเบื่อหน่าย ทั้งหมดนี้กลับเป็นข้อสังเกตว่า อาชีพหมอดูที่เคยไม่ได้รับการยกย่อง ปัจจุบันได้เป็นที่ต้องการของคนในสังคมมากขึ้น หญิงชายจำนวนไม่น้อยหันมาปรึกษาหมอดู ขณะเดียวกันก็มีอีกหลายคนสนใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาตนเป็นหมอดู ภายใต้สถานการณ์การศึกษาหลายแขนงที่มีชื่อเสียงและสามารถเชื่อถือได้

หมอดูผู้หญิง

ยุคที่วิชาโหราศาสตร์เฟื่องฟูมากในประเทศไทย เห็นจะได้แก่ยุคกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ในรัชสมัยพระร่วงเจ้าวิชาโหราศาสตร์ไทยนับแต่เบื้องต้นจนกระทั่งชั้นสูงมีเค้าโครงที่มาคล้ายๆ กับวิชาโหรของหลายๆ ชาติด้วยกันคือ จีน ภารตะ พม่าและมอญ แต่ก็ไม่เหมือนกันโดยตรงนัก มีหลักการที่แปลกออกไปเพื่อความเหมาะสมสำหรับชนไทยเราโดยเฉพาะในสมัยโบราณเมื่อยังมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช โดยมีพระเจ้าแผ่นดินทรงอยู่ในฐานะเหนือกฎหมายภายในราชสำนักทุกยุคทุกสมัยจะต้องมีกรมโหรหลวงเป็นประจำ บรรจุผู้มีความรู้ในวิชาโหราศาสตร์ ทั้งในภาคคำนวณ ภาคพยากรณ์และภาคยัญกรรมไว้ครบถ้วน โดยได้รับพระราชทานตำแหน่งบรรดาศักดิ์ตามควรแก่คุณความรู้ สำหรับผู้ที่เป็นอธิบดีของกรมโหรหลวงนี้ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาโหราธิบดี พวกโหรหลวงนี้มีหน้าที่คำนวณปฏิทินประจำปี ถวายพระเจ้าแผ่นดินตลอดจนถวายคำพยากรณ์เหตุการณ์ส่วนพระองค์และบ้านเมือง คำนวณฤกษ์ยาม และมีหน้าที่ประกอบราชพิธีควบคุมไปกับพวกราชบัณฑิตและพราหมณ์ ขณะใดที่มีศึกสงคราม โหรหลวงจะต้องมีหน้าที่ติดตามกองทัพไปด้วยทุกครั้งเพื่อคอยคำนวณฤกษ์ยามยาดราห์ หรือคอยคิดแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ขัดข้อง (เทพย์ สาริกบุตร, 2511, ค)

การพยากรณ์ของโหรสมัยโบราณจะพยากรณ์แก่ผู้ที่ทราบเวลาเกิดแน่นอนเท่านั้นและวิชาโหราศาสตร์เดิมจะมีอยู่แต่เฉพาะพราหมณ์ ซึ่งเป็นโหรประจำพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ครองนครเท่านั้น หากมีอยู่สำหรับบุคคลทั่วไปตั้งปรากฏอยู่ ณ บัดนี้ไม่ เดิมทีศาสตร์นี้เป็นที่แพร่หลายในหมู่บรรณพราหมณ์ เพราะพวกพราหมณ์ถือว่าพวกตนเป็นสื่อ หรือตัวแทนของเทพเจ้าบนสรวงสวรรค์ชั้นฟ้า บรรดากษัตริย์ในสมัยนั้นก็มักจะตั้งพราหมณ์เป็นที่ปรึกษาราชการ

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดพบอารยธรรมบ้านเชียง ซึ่งมีอายุประมาณสี่พันถึงห้าพันปีมาแล้ว ได้พบหลักฐานสำคัญซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางโหราศาสตร์ เช่น สัญลักษณ์เกี่ยวกับจักรราศี สัญลักษณ์เครื่องหมายเกี่ยวกับดวงดาวต่างๆมากมาย ด้วยเหตุนี้ ผู้รู้บางท่านจึงสันนิษฐานไว้ว่า บางทีคนไทยเราอาจเริ่มรู้จักเรื่องโหราศาสตร์มาตั้งแต่สมัยห้าพันปีมาแล้วก็เป็นได้ (บรรยง บุญฤทธิ์, 2534, น.164)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีผู้ครองตำแหน่งโหราธิบดี ๖ ท่าน ได้แก่ พระยาโหราธิบดี (ชื่อ อิ่ม) พระยาโหราธิบดี (ชื่อ คำ) พระยาโหราธิบดี (ชื่อ บัว) พระยาโหราธิบดี (ชื่อ เกื่อน) พระยาโหราธิบดี (ชื่อ ชุ่ม) พระยาโหราธิบดี (ชื่อ แหยม) วิชาโหราศาสตร์จึงตกมาถึงมือประชาชนทั่วไป เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดหอพระสมุดแห่งชาติขึ้น และผู้ที่มีคัมภีร์หรือตำราต่างๆ ก็นำมามอบให้แก่หอสมุด หอสมุดก็เปิดโอกาสให้แก่ประชาชนเข้ายืมอ่านและคัดลอกตำรับตำราต่าง ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ วิชาโหราศาสตร์จึงออกไปสู่ประชาชนทั่ว ๆ ไป แต่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ เนื่องจากวิชาโหราศาสตร์เป็นวิชาที่ละเอียดอ่อน สืบสนมมีค่ายากมาก มีผู้เรียบเรียงรวบรวมตำราขึ้นมาอีกมากเล่มและราคาแพง

(<http://www.horawej.com/index.php.11/0/48>)

เพราะเหตุใดในช่วงเวลาที่ผ่านมานับพันๆปีของวงการโหราศาสตร์จึงไม่มีผู้หญิงเข้ามาเกี่ยวข้องเลย ซึ่งเราคงได้คำตอบที่เป็นเหตุผลมากมาย คือ ผู้หญิงมิได้มีบทบาทในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของโหราศาสตร์จริงๆ การขาดโอกาสทางการศึกษาดังแต่สมัยก่อนที่ให้แก่ผู้ชายได้เรียนได้ศึกษา เหตุนี้ทำให้โหราศาสตร์ไทยนั้นถือได้ว่าเป็นอาณาจักรของผู้ชาย โหราศาสตร์จึงมีโฉมหน้าเป็นผู้ชายมาอย่างยาวนาน ในวันนี้แม้เราจะพบว่ามียอดูมากมายทั้งหญิงชายที่มีชื่อเสียงโด่งดังระดับประเทศลงมาถึงหมอดูชาวบ้านทั่วไป บทบาทและหน้าที่ของหมอดูได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมด้วยเช่นกัน หนังสือ "เปิดปุมประวัติ 25 ยอดโหรเมืองไทย" ของวันวิสาข์ ชูชนม์ ได้จัดทำ "ทำเนียบหมอดู" ซึ่งรวมประวัติของ 25 ยอดหมอดูเมืองไทยไว้เมื่อเปิดเข้าไปดูในเล่ม ท่ามกลางรายชื่อที่ต่างคั่นหน้าคั่นตา ต่างยุคต่างสมัย ต่างอายุต่างวัย ไม่ว่าจะเป็น จรัล พิกุลเป็นผู้บุกเบิกตำนานโหราศาสตร์ยูเรเนียม ไสร์จจะ นวลอยู่ เป็นวิศวกรผู้ชอบศึกษาวิชาหมอดู ภิญโญ พงษ์เจริญนักกฎหมายผู้พิสมัยโหราศาสตร์ สุริยัน อริยวงศ์โสภณหมอดูเทวดาเบญจะ ชินปัญชนะ บุษะผู้กำความลับบนเส้นลายมือ อรรถวิโรจน์ ศรีตุลา ซึ่งเป็นหมอดูชั้นนำหนึ่งในสิบของประเทศ ประสงค์ ประเสริฐโยธินหมอดูผู้มีสัมผัสพิเศษ ไพศาล ปิตตะพันธ์ หมอดูผู้พลิกผันชีวิตจากจิตรกร พ.อ.(พิเศษ)เอื้อน มนเทียรทองเป็นหมอดูเครื่องช่วยทำนายยุคไฮเทค ประมวล อมราพิทักษ์ อุปนายกสมาคมโหรแห่งประเทศไทย พิเชษฐ เศรษฐมาน ผู้สืบทอดวิชา

โหราศาสตร์ยูเรเนียม เล่ากันว่า แซ่ตั้ง ผู้สัมผัสมพลังแห่งธาตุและโงวเอ็ง ประจวบ แก่นจันทร์ หมอดูลายมือ วิเชียร มณีโชติ หมอดูครบสูตร พัฒนา พัฒนศิริ โหรวางฤกษ์หนึ่งในหมอดูมีอันดับ ณรงค์ รัตโนบล เขียนแห่งโงวเอ็งและลายมือ บุญเกิด อนุวัตร หมอดูตาบอดตำราทักษามหายุค สมศักดิ์ อินทสุต หมอดูในรั้ววัง บัญชา เลิศธนุ เจ้าของฉายาโหรใหญ่ "หลักฟ้า" และสังคม ออหรินทร์ นักกฎหมายกับไผ่ปิปี บรรดาทั้ง 20 ท่านนี้ล้วนแต่เป็นผู้ชายทั้งสิ้น

มีหมอดูหญิงอยู่ 5 ท่าน ได้แก่ ดวงใจ ภรณ์วัลย์ เธอเป็นหมอดูไผ่ปิปี อุษา วันดี หมอดูไผ่ปิอกและเลข 12 ตัว ยอดสร้อย ไสร็จประสพสันติ หมอดูไผ่ปิอกพม่า สหทัย ไซติกเสถียร หมอดูตาบอดลูกสาวมหาเดเล็ก ร.6 และอุบล บุญเทพสุต หมอดูแบบอินทภาคบาทจันทร์ เป็นอันว่าหมดรายชื่อในเล่มนี้ หากจะมีพูดถึงกึ่งแถมด้วยชื่อผู้หญิงอีกจำนวนที่คงไม่มากกว่าผู้ชายเป็นแน่ ผู้ศึกษาพยายามค้นหาศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหมอดูหญิงพบว่าไม่มี ส่วนใหญ่จะเจอเป็นศาสตร์วิธีการทำนายเสียมากกว่า ขณะที่เวลานี้ผู้หญิงได้พบปัญหามากมายในสังคมและพึ่งหมอดูกันมากมายก็มี

บทบาทหญิงชายในอาชีพการเป็นหมอดูถือว่ามีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้เข้ารับการพยากรณ์ เพราะคนเหล่านั้นย่อมต้องการเล่าปัญหาทุกซีกซอกเพื่อระบายให้ใครสักคนหนึ่งฟัง อีกทั้งต้องการปรึกษาเพื่อได้คำแนะนำให้ได้ทางออก เช่น คู่สมรสมาขอให้หมอดูตรวจดวงชะตาให้ก่อนจะทำการสมรสเพื่อให้แน่ใจว่าจะไม่มีการผิดพลาดในชีวิตสมรสหรือผิดพลาดในระดับที่จะรับได้หรือไม่ การผ่าตัดโรคร้ายต่างๆ ได้แก่ ฝ้าสมอง หัวใจ มะเร็งหรือการผ่าตัดบุตรผู้ป่วยจะเกิด ความวิตกกังวลมาก ก็จะมาขอให้หมอดูตรวจดวงชะตาแล้วหาฤกษ์ผ่าตัดให้ด้วย นอกจากนั้น ปัญหาเรื่องสามีนอกใจก็มาเป็นอันดับต้นๆ ตามมาด้วยลูกติดยา ลูกจะสอบเข้ามหาวิทยาลัย ลูกจะได้อ่านทำหรือไม่ ซึ่งได้มอบความไว้วางใจให้หมอดูเป็นผู้ตรวจดวงชะตาให้และขอคำปรึกษาเพื่อจะปฏิบัติตัวให้สอดคล้องไม่ขัดกับดวงชะตาและเพื่อให้หนักเป็นเบาทุเลาเป็นหาย

การดูหมอดูเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นความลับยิ่งนัก ความเป็นเพศเดียวกันจะทำให้เกิดความเข้าใจกันมากกว่าเพศตรงข้าม เช่น ผู้หญิงที่มีปัญหาชีวิตจะนิยมไปดูกับหมอดูผู้หญิง เพราะเป็นผู้หญิงเหมือนกัน เรื่องราวถูกกลั่นออกมาจากความรู้สึกลึกๆ ข้างในอย่างตรงและชัดเจนที่สุด ยิ่งถ้าหมอดูท่านใดเคยมีประสบการณ์นั้นมาแล้วด้วยละก็ จะร่วมกันวิเคราะห์ปัญหานั้นๆ เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกันก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จากความอ่อนโยน ความมีเมตตา ความละเอียดอ่อนที่มีอยู่ในตัวของหมอดูหญิงมักเป็นจุดสนใจของผู้ทั้งชายหญิง ผู้ศึกษาขอสนับสนุนแนวคิดของสตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) ที่ให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผู้หญิง โดยเสนอว่าผู้หญิงมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างจากผู้ชาย

เช่น การเอาใจใส่ดูแล ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ความอ่อนโยน ความสันติไม่ก้าวร้าว ล้วนเป็นคุณลักษณะที่ผู้หญิงควรชื่นชม และรักษาความเป็นหญิงเหล่านั้นไว้ รวมทั้งต่อสู้เพื่อให้สตรีได้มีโอกาสในการแสดงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นเช่น อายุ การแต่งตัว บุคลิกลักษณะ และวาทีศิลป์ของหมอดูที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าข้างต้นเช่นกัน มันคือองค์ปัจจัยรูปธรรมที่สามารถเห็นและอธิบายได้ ดังนั้นผู้มาดูหมอดูจะคำนึงและเลือกหมอดูก่อน เพื่อให้เกิดการยอมรับคำทำนายและยึดแนวทางนั้นไปปฏิบัติ

แม่

โค้งสุดท้ายของการเรียนปริญญาโทหลักสูตร “สตรีศึกษา” คือ การเขียนงานวิจัยแนวสตรีนิยมหนึ่งชิ้นเพื่อเป็นวิทยานิพนธ์ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องใหญ่สำหรับผู้ศึกษามาก เริ่มแรกผู้ศึกษาจากความถนัดของตัวเอง มีอาชีพหลักเป็นเลขานุการ อาชีพเสริมเป็นครูสอนดนตรี เมื่อศึกษารายละเอียดจากสองอาชีพแล้ว มองไม่เห็นประเด็นที่โดดเด่น แปลก หรือน่าสนใจเป็นพิเศษแต่อย่างใดที่จะเขียนเกี่ยวกับอาชีพใกล้เคียง มนุษย์เงินเดือนจำกัดให้อยู่แต่ในโลกแคบ กลับบ้านก็จะพบเพียง “แม่” เท่านั้น

แม่ของผู้ศึกษาชื่อ อัคราภรณ์ ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญหลังจากที่รับราชการมาถึงสามสิบปี ทุกวันนี้แม่ทำงานบ้านและดูแลผู้ศึกษา เราอยู่กันเพียงสองคนเนื่องจากแม่แยกทางกับพ่อและพี่ชายทั้งสองคนแยกย้ายไปมีครอบครัวแล้ว ถึงแม้ว่าแม่จะไม่ได้อยู่ในสังคมของการทำงานแต่กิจวัตรประจำวันที่บ้าน แม่ก็ล้วนแต่มีเรื่องเล่าให้ฟังทุกวัน ผู้ศึกษาตั้งใจที่แม่ไม่เหงาและมีความสุขกับชีวิตหลังเกษียณ แม่ฟังรายการวิทยุคลื่นโปรดโดยเปิดทิ้งไว้ตลอดวัน มีเพื่อนๆ โทรศัพท์มาคุย มาแวะเยี่ยมเยียนบ้าง ส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้หญิง

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้เห็น แม่ในบทบาท “หมอดู” อีกทางหนึ่ง นอกจากแม่จะไว้ตรวจชะตาชีวิตตนเองและคนในครอบครัวแล้ว ยังสามารถช่วยเหลือเพื่อนๆ และคนรอบข้างมากมาย บางคนมีปัญหาครอบครัว ปัญหาที่ทำงาน ปัญหาสุขภาพ แม้แต่ปัญหาเล็กน้อยๆ ก็มี จุดนี้จึงทำให้แม่มีสังคมใหม่ แม่มีกลุ่มเพื่อนหมอดูที่มักจะนัดทานข้าวสังสรรค์แลกเปลี่ยนความรู้กันเสมอ และรวมถึงเพื่อนใหม่ๆ ที่รู้จักกันจากการดูหมอดู ผู้ศึกษาเป็นห่วงแม่หลายครั้งเมื่อมีคนเดือดร้อนโทรศัพท์มาขอคำปรึกษายามดึกยามดื่น แต่แม่ก็ยังใส่ใจทุกคนที่เข้ามาหา แม่ไม่มีห้องโหร แม่ไม่เคยเก็บเงิน เพราะแม่ไม่ได้ตั้งใจจะเป็นหมอดูอาชีพ เพื่อนของแม่คนหนึ่งบอกว่า ผู้หญิงคนนี้เก่งสามารถเลี้ยงลูกโดยลำพังมาได้ถึงสามคน ลูกๆ ทุกคนน่ารักและเป็นคนดี ในที่ทำงานเธอเป็นที่รักของเพื่อนหลายๆ คน ด้วยวัยอาวุโสนี้เองจึงมีคนเคารพนับถือ พอได้มาเป็นหมอดูจึงทำให้ใครต่อ

ใครอยากเข้ามารู้จัก มีเพื่อนๆหลายคนมักเรียกแม่ว่าแม่หมอ รวมถึงเพื่อนๆของผู้ศึกษาก็เรียกแม่ว่าแม่หมอ ไปด้วยเช่นกัน

กิจกรรมการดูแลสุขภาพของแม่ทุกวันๆ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต แม่บอกว่าการดูแลสุขภาพไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าหรือรู้จักกันมาก่อน(เพื่อนของเพื่อนแนะนำ) เพราะแม่ดูที่วันเดือนปีและเวลาเกิดตั้งนั้นการทำนายก็จะพยากรณ์ผ่านข้อมูลเหล่านั้นด้วยวิธีการที่ศึกษามา แม่จึงนิยมดูทางโหราศาสตร์ น้อยรายที่จะอนุญาตให้มาบ้าน ในพื้นที่ของบ้าน จากที่ระบบปิตาธิปไตยได้ยกเป็นปริวิตส่วนตัว(Private)ของผู้หญิง โลกส่วนตัว (Private) ที่เป็นเรื่องอารมณ์ การดูแลห่วงใยโลกที่เป็นเรื่องภายในบ้าน อันเป็นพื้นที่สำหรับหญิงมีชีวิตอยู่นี้เอง จากการวิเคราะห์พัฒนาการของสังคมตะวันตกตั้งแต่ยุคของ Descartes ที่สร้างรากฐานปรัชญาและวิธีคิดที่แยกทุกอย่างออกเป็น 2 อย่าง (Dualism) นั้น ผู้หญิงเปลี่ยนไป ผู้หญิงสามารถเดินเข้าไปสู่โลกสาธารณะ (Public) ที่เป็นเรื่องของเหตุผล การแข่งขัน อันเป็นปริวิตของผู้ชายได้อย่างสมบูรณ์ มากไปกว่านั้นเธอยังสามารถผลิตความรู้จากประสบการณ์การพยากรณ์ที่ศึกษามา และสร้างเครือข่ายระหว่างผู้หญิงด้วยกันอย่างแยบยล

ดวงชะตานับพันในสมุดบันทึกของแม่ที่ล้วนเป็นเพศหญิงเกือบทั้งหมดได้ก่อเกิดเพื่อนกัลยาณมิตรมากมาย แม่มิใช่เพียงแค่เป็นหมอดูเสียแล้ว แม่ทำให้ผู้คนเชื่อถือ ศรัทธาและยอมรับ อีกทั้งเกิดเป็นเครือข่ายเล็กๆของผู้หญิงด้วยกัน คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาเข้าใจปัญหากันและกัน บ้างก็มีการฐานประสบการณ์ร่วมกัน แม่คือผู้เบิกทางให้ผู้หญิงได้เล็งเห็นความสำคัญของ "หมอดู" แม่ได้จุดประกายความคิดและสาระคุณค่าใกล้ตัวที่มีอาจมองข้ามไป และแม่นี้เองคือแรงบันดาลใจให้ผู้ศึกษาตัดสินใจศึกษาชีวิตการเป็นหมอดูของท่านและไม่ลืมที่จะศึกษาหมอดูผู้หญิงคนอื่นๆด้วย

"แม่และหมอดูหญิง" คือหัวใจของงานศึกษาชิ้นนี้ ภายใต้ชื่อวิทยานิพนธ์ "เมื่อผู้หญิงเป็นหมอดู : กรณีศึกษา แม่และหมอดูหญิงในเครือข่าย" ผู้ศึกษาจะศึกษาประสบการณ์ชีวิตหมอดูของแม่และกลุ่มหมอดูหญิง ตั้งแต่เรื่องราวชีวิตในอดีตจนมาสู่กระบวนการที่ทำให้พวกเธอกลายเป็นหมอดูเพื่อต้องการศึกษาว่ามีมูลเหตุ ปัจจัยหรือองค์ประกอบใดที่ชักนำให้ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งหันหน้าเดินเข้าสู่การพยากรณ์โหราศาสตร์ ตลอดจนนำไปถ่ายทอดเป็นประโยชน์มีคุณค่าต่อผู้หญิงคนอื่นๆได้ ทั้งนี้ยังศึกษาไปถึงกระบวนการของการทำนายดวงชะตา ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหมอดูหญิงและผู้มารับบริการว่ามีวิธีการ คำพูด ถ้อยคำ บทสนทนาอย่างไร ผู้ศึกษาไม่ลืมที่จะดูไปถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งสิ่งนี้จะขาดเสียไม่ได้ที่ต้องเก็บมาทุกแง่มุมอันเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดสตรีนิยม การศึกษาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหมอดูหญิงกับความรู้

ทางโหราศาสตร์ หมอดูหญิงกับกลุ่มผู้หญิง รวมถึงแม่กับตัวผู้ศึกษา ตรงนี้จะทำให้แสดงถึงความเป็นตัวตนความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของหมอดูหญิงต่อการช่วยเหลือ เยียวยา การรักษาจิตใจผู้หญิงหลายคนจนยึดเป็นที่พึ่งทางใจ ตลอดจนเกิดเป็นเครือข่ายชีวิตของผู้หญิงด้วยกัน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของปัญหาสังคมเมืองโดยมีชุดความรู้ทางโหราศาสตร์เป็นสื่อกลาง โดยผู้ศึกษาจะศึกษาทั้งชีวิตประจำวันและประสบการณ์ของแม่และหมอดูหญิง รวมถึงกลุ่มผู้หญิงที่มารับการทํานาย ด้วยมุมมองแบบสตรีนิยม

คำถามการวิจัย

1. หมอดูหญิงมีกระบวนการเข้าสู่การเป็น “หมอดู” อย่างไร
2. หมอดูหญิงมีแบบแผนและวิธีการให้คำทำนาย ตลอดจนวิธีปฏิบัติต่อผู้มารับคำทำนายอย่างไร
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหมอดูหญิงกับผู้มารับคำทำนายเป็นอย่างไร รวมถึงหมอดูหญิงมีความคาดหวังต่ออาชีพนี้อย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงมูลเหตุอันสำคัญต่อการตัดสินใจเป็นหมอดู อันประกอบไปด้วยกระบวนการขั้นตอนต่างๆ และเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาไปสู่การเป็นหมอดู
2. เพื่อศึกษาถึงแบบแผนและวิธีการพยากรณ์ ตลอดจนบทบาทของการเป็นหมอดู
3. เพื่อศึกษาถึงการสร้างตัวตนของผู้หญิงที่เป็นหมอดูผ่านชุดความรู้โหราศาสตร์ที่ได้ศึกษามาในระดับหนึ่งอย่างมีระบบจากสถาบันการศึกษาหลายแขนง
4. เพื่อศึกษาถึงการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหมอดูหญิงและผู้หญิงที่มารับคำทำนาย ตลอดจนศึกษาถึงสภาพและปัญหาของผู้หญิงรวมถึงปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้ผู้หญิงตัดสินใจมาหาหมอดู

วิธีการศึกษา

งานศึกษาชิ้นนี้ เป็นการศึกษาแบบเฉพาะกรณี (Case Study) โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling or judgement sampling) โดยเลือกกรณีศึกษา : แม่และ

หมอดูหญิงในเครือข่าย ผู้ศึกษาได้ใช้หลักวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) เพื่อให้หมอดูหญิงได้อธิบายถึงประสบการณ์การเป็นหมอดูจากมุมมองและจุดยืนของหมอดูเอง อีกทั้งเป็นการแยกแยะชี้ให้เห็นถึงประสบการณ์ที่หลากหลายและแตกต่างสามารถสร้างขึ้นเป็นองค์ความรู้ที่มีผู้หญิงเป็นศูนย์กลางได้

เนื่องจากผู้ศึกษามีแม่เป็นหมอดู และเป็นคนหนึ่งที่มีส่วนร่วมในประสบการณ์หมอดูของแม่ ตั้งแต่แม่เริ่มเป็นหมอดูจนปัจจุบัน จึงได้รับรู้เรื่องราวและปัญหาที่เกิดขึ้นที่แม่ต้องพบเจอระหว่างดำรงบทบาทนี้และผู้ศึกษาเองก็ได้รับอิทธิพลการเป็นหมอดูของแม่ทั้งภายในและภายนอกบ้าน อันถือเป็นประสบการณ์โดยตรง ซึ่งจะทำให้สามารถศึกษาข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง

ส่วนการศึกษาหมอดูหญิงในเครือข่ายทั้ง 4 ท่าน ได้เลือกหมอดูที่รู้จักและมีความสัมพันธ์อันดีกับ “แม่” ด้วยเหตุผลสองประการดังนี้ ประการแรก เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อการติดตามความต่อเนื่องของปรากฏการณ์และได้ข้อมูลที่ครบถ้วน อีกทั้งยังต้องใช้ระยะเวลานานในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็นข้อมูลที่ค่อนข้างเป็นความลับ ไม่ได้เปิดเผยที่แห่งใด ประการที่สอง ในการศึกษาวิจัยผู้ศึกษาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์อย่างใกล้ชิด จึงต้องมีความคุ้นเคยกับผู้ให้การวิจัย ซึ่งน่าจะมีส่วนช่วยทำให้ได้รับความร่วมมือดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงทำให้หมอดูอนุญาตให้ผู้ศึกษาเข้าสัมภาษณ์ด้วยความยินดี โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องความลับหรือเรื่องส่วนตัวแต่อย่างใด

นอกจากนี้ การศึกษาผู้ที่มารับคำทำนาย ได้เลือกกลุ่มบุคคลที่เข้ามาดูหมอกับแม่และหมอดูหญิงในเครือข่าย จำนวนทั้งสิ้น 10 คน ภายใต้เงื่อนไขและเหตุผลสามประการ ประการแรก ผู้มาดูมีเรื่องราวที่ค่อนข้างเป็นส่วนตัวและเป็นความลับ ประการที่สอง การศึกษาวิจัยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์อย่างใกล้ชิด ประการสุดท้าย ผู้มาดูไม่ต้องการเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง จึงต้องใช้นามสมมติ เพื่อให้ได้ข้อมูลชัดเจนและเหตุการณ์ที่เป็นความจริงมากที่สุด ผู้ศึกษาได้ติดต่อผ่านทางหมอดูหญิงทั้งห้าท่าน จึงทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นอนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์ด้วยความยินดี โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องความลับหรือเรื่องส่วนตัวแต่อย่างใด

ขอบเขตการศึกษา

ด้านเนื้อหาของการศึกษา

1. การศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตหมอดูของแม่และหมอดูหญิงในเครือข่าย คือ
 - การศึกษาภูมิหลังตั้งแต่ก่อนเป็นหมอดูจนถึงการตัดสินใจเข้าสู่การเป็นหมอดู
 - ศึกษาการดำเนินชีวิตของหมอดูตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบัน

- ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหมอดูกับผู้รับคำทำนาย

โดยทั้งหมดนี้ จะพิจารณาในด้านต่างๆ ประกอบกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม วัตถุประสงค์ของงานศึกษา และสามารถนำผลการศึกษาเพื่อประยุกต์ใช้ได้ในระดับหนึ่ง

2. ศึกษาจากเอกสาร โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แบบเรียน งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับประเด็นของการศึกษา นอกจากนี้จะศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโหราศาสตร์และบทบาทของหมอดูในสังคมไทย ตลอดจนวิชาการพยากรณ์ที่แม่และหมอดูหญิงในเครือข่ายศึกษาและใช้ทำนาย ได้แก่ วิชาลายมือ วิชาเลขเจ็ดตัวเก้าฐาน และวิชาเบญจธาตุ

ด้านประชากร

การศึกษานี้ได้กำหนดขอบเขตเฉพาะกลุ่ม ซึ่งผู้ศึกษาแบ่งแยกการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้หญิงที่เป็นหมอดู (Key Informants) ผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการพยากรณ์และได้รับการยอมรับจากกลุ่มคนในสังคม โดยผู้ศึกษาได้เจาะจงศึกษาจำนวน 5 ท่าน ได้แก่

- 1.1 แม่ของผู้ศึกษา เป็นข้าราชการบำนาญและเป็นหมอดู ไม่มีห้องโหร ไม่คิดค่าบริการ ใช้วิธีการทำนายด้วยวิธีเลขเจ็ดตัวเก้าฐาน ปัจจุบันอายุ 65 ปี
- 1.2 หมอดูโพธิ์รัตน์ เป็นหมอดูอาชีพ มีห้องโหรอยู่ที่บ้าน ใช้วิธีการทำนายด้วยวิธีเลขเจ็ดตัวเก้าฐาน ปัจจุบันอายุ 76 ปี
- 1.3 หมอดูสิริพันธุ์ เป็นหมอดูอิสระ ใช้วิธีการทำนายด้วยวิธีเลขเจ็ดตัวสี่ฐานเป็นหลัก อีกทั้งสามารถใช้วิธีเลขเจ็ดตัวเก้าฐานและไพิปสี่ ปัจจุบันอายุ 60 ปี เป็นข้าราชการบำนาญและเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการในกระทรวงแห่งหนึ่ง
- 1.4 หมอดูวิภาดา เป็นหมอดูประจำอยู่สถาบันโหรเลขที่ห้า ศูนย์การค้าแห่งหนึ่ง ใช้การทำนายด้วยไพิปสี่เป็นหลัก อายุ 42 ปี
- 1.5 หมอดูชิตชไมมาศ อายุ 50 ปี ปัจจุบันเป็นหมอดูในระบบ Audio (1900) และเป็นอาจารย์สอนวิชาเลขเจ็ดตัวเก้าฐาน ใช้การทำนายแบบโหราศาสตร์ไทยเป็นหลัก

ในการนี้ผู้ศึกษาจำเป็นต้องขอไม่เปิดเผยนามสกุลของหมอดูทั้งสี่ท่าน เพื่อว่าการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงประสบการณ์ชีวิตเป็นเรื่องส่วนตัวและด้วยความเคารพ ซึ่งทั้งนี้มิได้ทำให้ข้อมูลดังกล่าวถูกจำกัดหรือขาดหายไปแต่อย่างใด

2. กลุ่มผู้หญิงในอาชีพต่างๆ ผู้มีประสบการณ์ในการรับคำทำนายจากกลุ่มผู้หญิงที่เป็นหมอดู โดยแยกตามอาชีพ จำนวน 10 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 แบ่งเป็น ข้าราชการ / นักวิชาการ / นักธุรกิจ จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 แบ่งเป็น นักศึกษา / สื่อมวลชน / พนักงานบริษัท / ผู้มีอาชีพอิสระ

จำนวน 5 คน

3. คนในครอบครัวหรือญาติสนิทของหมอดูหญิง จำนวน 5 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แม่ ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview)เป็นส่วนตัว โดยการใช้การพูดคุยสนทนาอย่างไม่เป็นทางการและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการบันทึกประจำวัน(Diary Memo)เนื่องจากผู้ศึกษามีประสบการณ์โดยตรงจากการได้รับอิทธิพลการเป็นหมอดูของแม่ จึงสามารถใช้ข้อมูลจากประสบการณ์ของตนเองนำมาวิเคราะห์งานศึกษา

2. หมอดูหญิงในเครือข่าย ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการใช้การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ มีทั้งการใช้คำถามแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างในการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม(Non-Participatory Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ศึกษา

3. คนในครอบครัว/ญาติสนิทของหมอดูหญิง ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์บุคคลที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับการศึกษาเพิ่มเติม อาทิ สามี ลูก พี่น้อง ของหมอดูหญิงโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ขึ้น

4. กลุ่มผู้หญิงมารับคำพยากรณ์ ผู้ศึกษาใช้การพูดคุยสนทนาอย่างไม่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยได้มีการเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสังเกต (Observation) และการจดบันทึกร่วมด้วย

ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ นั้น ผู้ศึกษามีแบบบทสัมภาษณ์ (Guide Line) และใช้วิธีบันทึกเทปในการเก็บข้อมูลแล้ว ยังได้จดบันทึกข้อมูลที่สังเกตเห็นในขณะที่สัมภาษณ์

ด้วย เช่น บุคลิกลักษณะ ท่าทาง บรรยาการ อีกทั้งใช้กล้องถ่ายรูปประกอบการสัมภาษณ์ตามแต่โอกาสและความเหมาะสมอีกด้วย

แผนการดำเนินงานการวิจัย

ระยะเวลาการดำเนินการ ตั้งแต่เดือน กันยายน 2547 – มีนาคม 2549

<u>สิ่งที่ดำเนินการ</u>	<u>ระยะเวลา</u>
ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	กันยายน 2547 - ธันวาคม 2548
เก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น	พฤศจิกายน 2547 - เมษายน 2548
เขียนโครงร่างงานศึกษา	พฤษภาคม 2548 - กันยายน 2548
เสนอหัวข้อโครงร่าง	ตุลาคม 2548
เก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม	พฤศจิกายน 2548 - มกราคม 2549
รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และเขียนรายงาน	มกราคม 2548 - มีนาคม 2549
เสนอผลงานวิจัยและแก้ไข	มีนาคม 2549

แผนการดำเนินงานศึกษา

สิ่งที่ดำเนินการ	ปี2547					ปี2548												ปี2549		
	กย	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	
ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง																				
เก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น																				
เขียนโครงร่างงานศึกษา																				
เสนอหัวข้อศึกษา																				
เก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติม																				
รวบรวม ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์																				
เสนอผลงานศึกษา																				

ปัญหาและอุปสรรค

เมื่อผู้ศึกษาตัดสินใจว่าจะทำวิทยานิพนธ์เรื่องเมื่อผู้หญิงเป็นหมอดูเป็นที่แน่นอนแล้ว สิ่งหนึ่งที่ตามมาคือ คำถามจากหลายๆคนว่า “ทำไมไม่ศึกษาแม่คนเดียวล่ะ เพราะแม่เป็นหมอดูอยู่แล้ว สัมภาษณ์แม่คนเดียวคงได้ข้อมูลมากพอ” ผู้ศึกษาก็ยังตั้งใจเช่นเดิมว่า ต้องมีการลงภาคสนามถึงแม้จะศึกษาผู้เป็นแม่แล้วก็ตาม ขณะเดียวกันเราควรจะศึกษาคนอื่นด้วย เพื่อให้เกิด

ความหลากหลาย ผู้ศึกษาเองอยากพบประสบการณ์แปลกๆใหม่ๆ ที่ไม่เคยเจออันจะเป็นประโยชน์ต่องานศึกษา ในการศึกษาคนใกล้ชิดเพียงคนเดียวนั้นอาจทำให้เกิดจุดอ่อนมากกว่าจุดแข็งอันสามารถก่อให้เกิดผลเสียต่องานศึกษา ดังนั้นต้องวิเคราะห์ให้ละเอียดรอบคอบ ยิ่งหากตัวเราไม่มีเวลาและไม่เก่งในเรื่องของการเขียน การสังเคราะห์ด้วยแล้ว ควรหลีกเลี่ยงดีกว่า

ดังนั้นสิ่งสำคัญประการแรกสำหรับงานชิ้นนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ แม่และหมอดูหญิงสำหรับแม่ ผู้ศึกษาไม่ได้กังวลใจแต่อย่างใด เพราะได้รับการอนุญาตให้เข้าศึกษาไว้ก่อนนี้แล้ว ส่วนหมอดูหญิงที่ผู้ศึกษาต้องดูถึงความเป็นไปได้และความสะดวกในการหากกลุ่มศึกษา ดังนั้นผู้ศึกษาจึงลงนามเพื่อทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นโดยไม่ผ่านแม่ ในช่วงวันที่ 6 เดือนพฤศจิกายน 2547 – ธันวาคม 2547

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะสมาคมโหราศาสตร์แห่งประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามวัดบวรนิเวศวิหาร ผู้ศึกษาดังความหวังไว้ว่าต้องเป็นสถาบันใหญ่โตรโหฐาน มีหมอดูเยอะ คนมาดูเยอะ ผู้คนต่างพากันเข้าออกกันอย่างคึกคัก แม้จะอยู่ใกล้บ้านก็ไม่ใช่ไร แต่เมื่อไปถึงทุกอย่างกลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะกำลังมีการก่อสร้างปิดทางเดิน ที่จอดรถก็ไม่มี แคมพัสสมาคมฯ ไม่เจอลีกต่างหาก ถามคนแถวนั้นก็ชี้ให้เดินเข้าไปในซอยเล็กๆ ร้านรวงปิดกันหมด บรรยากาศเงียบสงบ เดินต่อไปเจอห้องแถวหนึ่งห้องเปิดอยู่เห็นป้ายเขียนว่าสมาคมโหราฯ ถัดไปอีกสามห้องก็มี ผู้ศึกษาเห็นหมอดูทั้งชายหญิงกำลังง่วนกับการดูหมอดูให้ลูกค้าหลายคน เสียงดังพอสมควร ไม่มีใครว่างพอจะเข้าไปสอบถามหรือพูดคุยได้ พบความห่างเหิน ไม่พูดคุย ไม่ต้อนรับ รอยยิ้มหนึ่งชั่วโหม่งจึงตัดสินใจกลับบ้าน แล้วกลับไปທີ່เดิมอีกสามครั้ง สิ่งที่ผู้ศึกษาพบเหมือนเช่นที่ผ่านมา เกิดความรู้สึกท้อแท้วังเวงสับสนไม่รู้ว่าจะเข้าพบคุยกับใครดี ทำให้ผู้ศึกษามานั่งวิเคราะห์สถานการณ์ตรงนั้นมาปรึกษาแม่ แม่บอกว่าสมาคมคือที่ชุมนุมของสมาชิกในการกระทำการใดการหนึ่ง ดังนั้นภาพภายนอกอาจจะไม่สวยหรูมีดีที่เรารู้จักอย่างที่เราคิด ผู้คนล้วนปฏิบัติหน้าที่ของตน ไม่มีใครมานั่งสนใจเรา เพราะเขาไม่รู้จักรักและไม่รู้ความต้องการของเรา ดังนั้นการจะไปต้องมีการวางแผนล่วงหน้าเสียก่อน และควรค้นหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสมาคมฯ ดูว่านายกสมาคมฯ คือใคร กรรมการมีใครอยู่ที่ไหน ทำการติดต่อเพื่อขอพบพูดคุย เวลาไปถึงจะได้ไม่เสียเที่ยว พวกเขาก็ไม่ได้ประจำที่นั่นทีเดียว ผู้ศึกษาโทรศัพท์ไปที่สมาคมโหราฯ อยู่สองวันไม่มีผู้รับสาย เผอิญช่วงนั้นที่ทำงานของผู้ศึกษาไม่ยุ่งนัก จึงมีเวลาหันมาลงพื้นที่ แต่สุดท้ายนี้ไม่อาจเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนี้ได้ และคิดว่าไม่ได้มีเพียงแห่งเดียว จึงลองเปลี่ยนมาเป็นสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติเป็นแห่งที่สอง

สมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ มีอยู่ด้วยกันสองแห่ง คือ ชั้น 3 ตึกช้างทาวเวอร์ และในวัดราชนัคคา สาเหตุที่ผู้ศึกษาไม่เลือกศึกษาที่นี่ตั้งแต่แรกเพราะว่า ไม่ต้องการกลุ่มเป้าหมาย

แห่งเดียวกับแม่ของผู้ศึกษา และเพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลากหลายสถานที่ แม่ของผู้ศึกษาเคยเรียนทั้ง ตึกช้างและวัดราชนัคตา สองแห่งนี้มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมต่างกันโดยสิ้นเชิง สมาคมฯที่ตึกช้าง มีสำนักงานและห้องการเรียนการสอนเป็นห้องกระจกดูสะอาดและกว้างขวาง ตึกช้างที่ สูงสง่าสวย มีออฟฟิศที่ทำงานหลายบริษัท จึงทำให้สมาคมโทรฯ เป็นที่รู้จักของคนในนั้นรวมถึง ผู้คนที่เข้ามาติดต่อในตึกเกิดความสนใจ ขณะที่สมาคมฯในวัดราชนัคตาตั้งอยู่มุมหนึ่งของวัดเป็นห้องไม้ประตูเลื่อนกระจกสองห้องใช้เป็นสำนักงานและเป็นห้องเรียน โอกาสของผู้ที่จะรู้จักคือคนที่ไปวัดแล้วพบเห็นหรือคนที่ตั้งใจไปสมาคมจริง ๆ ผู้ศึกษาได้มีโอกาสพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ในสมาคมทั้งสองแห่ง(แห่งละหนึ่งคน) เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ดูแลประสานงานทั้งหมดภายในสมาคม มีอาจารย์สอนอยู่หลายท่านทั้งชายหญิง บางท่านมีเพื่อนหมอดูอยู่สมาคมอื่นและกัสนิทคุนเคยกัน เจ้าหน้าที่คนหนึ่งบอกว่าหมอดูแต่ละท่านไม่คิดหรอกว่าใครอยู่สำนักใดหรือสำนักไหนดีกว่ากัน แต่ทุกคนมุ่งที่จะพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มพูนให้มากที่สุด เพื่อจะได้นำมาใช้ประกอบอาชีพให้ดีที่สุด แม่ของผู้ศึกษาบอกว่าแม้ว่าแม่จะเรียนที่นี่ก็ตามแต่ก็เชื่อว่าจะรู้จักคนทุกคน และถึงแม้ว่ามีหมอดูในสำนักเดียวกันก็เชื่อว่าจะมีชีวิตที่เหมือนกัน เพียงแต่เรียนศึกษามาที่เดียวกันเท่านั้น เหตุนี้เอง ผู้ศึกษาจึงสังเกตว่าแวดวงของหมอดูนั้น ไม่ว่าหมอดูท่านนั้นจะประจำอยู่ที่สมาคมสำนักไหนใด พื้นที่ของการศึกษาของหมอดูมิได้มีความแตกต่างหรือมีความสำคัญต่อการเข้าศึกษาบทบาท การเป็นหมอดูแต่อย่างใด จากเดิมที่ผู้ศึกษาพยายามที่จะจัดตั้งพื้นที่เฉพาะในการศึกษาให้ได้นั้น เมื่อพื้นที่ไม่มีผลต่อการศึกษาก็สามารถเปลี่ยนแปลงมาใช้ลักษณะผ่านแม่ในรูปของเครือข่ายจะดีกว่า เพราะผู้ศึกษาลึ้มคิดถึงเรื่องการเข้าถึงข้อมูลจริง(Fact) พร้อมการสัมภาษณ์ระดับลึก และในความเป็นจริงการเข้าสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติชีวิตของหมอดูผู้หญิง ต้องใช้ระยะเวลา ต้องมีความคุ้นเคย ความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญ อีกอย่างการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพต้องคำนึงถึงผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

การตัดสินใจศึกษาใหม่โดยใช้มุมมองไม่อิงพื้นที่นี้ ได้เริ่มต้นช่วงปลายเดือนธันวาคม 2547 เป็นต้นไป โดยการติดต่อเลือกหมอดูหญิงผ่านแม่ของผู้ศึกษา ใช้เวลาไม่นานนักก็สามารถได้ชื่อหมอดูผู้หญิงทั้งหมดจำนวน 4 คน ที่พร้อมยินดีให้ข้อมูล ทุกอย่างเป็นไปอย่างราบรื่น หมอดูหญิงแต่ละท่านนี้ แม้มิได้มีเกณฑ์คัดเลือก เพียงแต่ดูที่ความพร้อมจะให้ข้อมูลและที่พักที่อยู่ไม่ไกลนัก เพื่อระยะยาวจะต้องมีการไปมาหาสู่กันอยู่ต่อเนื่อง ทุกท่านเหมือนกันตรงที่รู้จักแม่มาก่อน และผู้ศึกษาได้รับคำตอบกลับมว่า “ยินดีที่จะให้หนูสัมภาษณ์นะจ๊ะ เพราะที่ผ่านมามีคนทำเรื่องนี้น้อยมาก น้ายินดีค่ะ ว่างเมื่อไรก็โทรมานัดแล้วกัน”

ผู้ศึกษาได้อธิบายถึงวิธีการศึกษาพร้อมทำความเข้าใจในจุดประสงค์และคำถามวิจัยที่ต้องการคำตอบให้กับหมวดหมู่ทั้งสี่ท่านก่อน จากนั้นก็จะเป็นการสนทนาที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูลศึกษาเลย เป็นการทักทาย พูดคุยทั่วไป จากนั้นถึงโยนเข้าสู่ประเด็น ที่ผ่านมาผู้ศึกษาไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคใดที่เป็นการลำบากใจและเป็นนัยยะสำคัญต่องานศึกษาในส่วนของหมวดหมู่ในเครือข่ายเลย ตรงกันข้ามหมวดหมู่ทุกคนพยายามจะพูด แม้ว่าบางคำตอบจะยาวมากไม่เกี่ยวกับคำถามก็ตาม น่ายินดีที่เสียงผู้หญิงกลุ่มหนึ่งต้องการอยากเล่า อยากบอก ยิ่งผู้ศึกษาคือคนกันเอง ไม่ใช่คนแปลกหน้าด้วยแล้ว กลับได้ข้อมูลมากกว่าที่ตั้งใจไว้เสียอีก ผู้ศึกษาได้สังเกตเพิ่มเติมว่ามีบางตอนขณะที่ผู้เล่ากำลังพูดอยู่ ได้หยุดหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้ข้อมูลออกมา แต่ผู้ศึกษากลับทราบบางเรื่องจากญาติสนิทแทน อย่างไรก็ตามก็ไม่เรียกว่าเป็นข้อจำกัดเพราะไม่ได้ทำให้ขาดข้อมูลที่ต้องการไป

สำหรับหมวดหมู่ทั้งสี่ท่านนี้ ผู้ศึกษาไปมาหาสู่บ้าง โทรศัพท์คุยกันบ้าง เดินห้างสรรพสินค้าด้วยกันบ้าง บ่อยครั้งเจอกันและคุยกันไม่เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา บางครั้งผู้ศึกษาก็พาเพื่อนที่ทำงานไปเพื่อดูหมอกก็มี และผลลัพธ์ที่ได้คือความสุข เราทำให้พวกเขาสบายใจกลับไป อย่างน้อยทำให้เขาเป็นคนละคนจากเดิมก่อนมาหา ซึ่งผู้ศึกษาใช้เวลาของการศึกษานานพอสมควร คือ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2548 และอาจเกินเวลาล่าช้ากว่าที่ตั้งเป้าไว้

ขณะเดียวกัน ผู้ศึกษาได้เข้าศึกษาแม่อย่างเป็นทางการ เพราะก่อนหน้านี้ตอนเรียนวิชา สด.605 ก็เคยพูดคุยสัมภาษณ์แม่มาบ้างแล้ว เมื่อเอาเข้าจริงๆ แล้วพบว่า ในทางปฏิบัติ วิธีการของการศึกษากลับไม่เป็นแบบแผนชัดเจนว่าใช้แบบใด เพราะการเป็นแม่ลูกมีความใกล้ชิดสนิทกันมากกว่าการเป็นเพียงผู้ศึกษากับผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีบันทึกเทป ให้ชีวิตเป็นไปแบบสบายๆ เรียบง่าย ไม่มีพิธีรีตรอง กลับได้ผลดีและได้ข้อมูลจริงแก่ผู้ศึกษามากที่สุด แต่แม่มีข้อจำกัดหนึ่งข้อ คือ ต้องมีอารมณ์ของการให้ข้อมูล มิใช่เมื่อเรานึกอยากจะสัมภาษณ์พูดคุยก็เข้าไปหา ทำไม่ได้ แม่บอกว่าไม่พร้อม บางทีก็มีเมื่อแม่พร้อมผู้ศึกษากลับไม่พร้อม ทะเลาะกันบ้างเล็กน้อยตามประสา ข้อมูลต่างๆ ได้จากสัมภาษณ์แบบทางการ ไม่เป็นทางการ จากการสังเกต สิ่งที่ได้ยินพูดคุยกัน สิ่งที่เห็นจากทั้งในบ้านหรือนอกบ้าน เรื่องราวอันเกี่ยวกับความรู้ในศาสตร์ด้วยแล้วนั้น น่าสนใจน่าติดตามทีเดียว น้ำเสียงหน้าตาท่าทางบุคลิก ทักษะความคิดของแม่บางอย่างผู้ศึกษาไม่เคยรู้ก็ได้รู้ และไม่เคยตั้งเวลาการศึกษาสำหรับแม่ ตั้งใจแต่นำข้อมูลออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีบ้างที่คำถามที่เตรียมไว้เมื่อถามไป แม่ตอบไม่ตรงคำถาม หรือไปประเด็นอื่น ต้องพยายามอธิบายพูดคุยสร้างความเข้าใจก่อนการเก็บข้อมูลต่อ ผู้ศึกษามีการหยุดชะงักบ้างรู้สึกท้อถอยบ้าง แม่เคยบอกว่าเรื่องอดีตของแม่บางเรื่องจริงๆ แล้วไม่

อยากนำมาเล่าให้ลูกฟังเพราะไม่ใช่เรื่องดี แต่มันเป็นความจริงของชีวิต ผู้ศึกษาก็โตแล้ว ถึงเวลาที่ต้องรู้ยอมรับเข้าใจมัน และไม่ยินดีไม่จำเป็นต้องนำลงในงานศึกษา ผู้ศึกษาเข้าใจว่าบางเรื่องอาจจะเหนื่อยใจ แต่ก็กำลังใจอันสำคัญที่ผลักดันให้ผู้ศึกษาลุกขึ้นสู้แล้วสู้อีก และถือว่าไม่มีปัญหาและอุปสรรคใดที่ทำให้ขาดข้อมูลไป

หลังจากที่ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์หมอดูหญิงเสร็จสิ้นแล้ว ก็ยังไปพบและโทรศัพท์ทักทายอยู่เสมอเสมอ จากนั้นได้ขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์ญาติสนิทหรือคนในครอบครัวที่ใกล้ชิดเพื่อต้องการมุมมองของคนสนิทที่มีต่อหมอดูหญิง ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดี เพียงแต่มีปัญหาในเรื่องของเวลาที่ไม่ตรงกัน เกิดความยืดเยื้อกว่า เมื่อเดินทางไปพบใช้เวลารอนาน รู้สึกเหนื่อยมากๆ แต่ทุกอย่างก็ผ่านไปด้วยดี

ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล มีบ้างที่บางคำถามได้รับคำตอบคลุมเครืออยู่ ผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์ซ้ำในประเด็นเดิม หรือหากต้องการเพิ่มเติมในส่วนที่น่าสนใจก็จะสัมภาษณ์หรือพูดคุยทางโทรศัพท์เพื่อนำข้อมูลใหม่มาวิเคราะห์ลงในหัวข้อที่สอดคล้องกัน ทั้งหมดนี้ถือว่า ผู้ศึกษาสามารถได้ข้อมูลในการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับตัวผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้หญิงทั้งหมดต่อการศึกษาเรื่องราวประสบการณ์การเป็นหมอดูหญิงได้อย่างสมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสามารถสะท้อนชีวิต ประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้หญิงผู้เป็นหมอดูที่ได้ให้อะไรมากมายแก่คนในครอบครัวและคนรอบข้าง อีกทั้งให้ตระหนักถึงความสำคัญของประสบการณ์ผู้หญิงในบทบาทของหมอดู
2. ผลการศึกษานี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้รู้จักและเข้าใจในตัวหมอดูที่เป็นเพศหญิงได้อย่างใกล้ชิดชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ ช่วยให้ทราบถึงความรู้สึก แนวความคิดและทัศนคติว่าผู้หญิงได้สร้างประโยชน์ให้กับตัวเองและคนรอบข้างอย่างไร
3. เพื่อให้สภาพปัญหาของผู้หญิงทั้งเคยประสบมาหรือกำลังเผชิญอยู่นั้น อันเป็นเรื่องที่สังคมควรจะรับรู้ ได้ถูกตีแผ่ และนำมาช่วยเหลือ เยียวยารักษา ร่วมกันแก้ไขได้แล้ว
4. เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นรากฐานอันนำไปสู่ความเข้าใจผู้หญิงได้อย่างมีเหตุมีผลและชัดเจน อีกทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมหรือเป็นอีกช่องทางหนึ่งให้ผู้หญิงได้มีโอกาสพูด ได้เล่าประสบการณ์ด้วยตนเอง และได้แสดงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดจากภายในจริงๆ ออกมา

5. ได้รับเกร็ดความรู้ทางโหราศาสตร์ในแบบจำลอง มิได้ลงรายละเอียด เพียงแค่คนทั่วไปอ่านแล้วเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ อีกทั้งช่วยให้เข้าใจองค์ความรู้ของวิชาด้านการพยากรณ์มากขึ้น ช่วยแก้ไขความเชื่อที่มีผิดๆ ต่อตัวหมอดูและศาสตร์วิชา ให้มีความเข้าใจถูกต้องยิ่งขึ้น